

Til

Klima- og miljødepartementet

postmottak@kld.dep.no

Fra

NOAH – for dyrs rettigheter

Dronningens gate 13

0152 Oslo

register@dyrsrettigheter.no

Deres ref.: 22/3687

Dato: 15.05.2023

Innspill til stortingsmelding villrein

I forbindelse med utarbeidelse av en stortingsmelding for villrein, har Klima- og miljødepartementet bedt om innspill til tiltak og virkemidler for å forbedre tilstanden til villrein i Norge. NOAH ønsker herved å komme med innspill til dette.

NOAH har tidligere sendt inn innspill til håndteringen av sykdommen CWD og mye av innholdet i disse innspillene er også relevant for å forbedre tilstanden til villrein, også i områder uten CWD.

NOAHs oppfordring i forbindelse med håndteringen av CWD:

NOAH oppfordrer til at strategien vedrørende CWS hos villrein bør ha to overordnede målsetninger; 1) ivaretagelse av villreinen som art og hele dens økosystem, 2) ivaretagelse av dyrevelferden. Disse to hensyn må være sentrale i valg av strategier, og NOAH henstiller til at alle politiske og næringsmessige hensyn – overfor jaktinteresser, sauenering, utbygging, tamreinnæring – må i utgangspunktet tillegges mindre vekt når tiltak gjøres overfor CWD. NOAH mener det er et viktig prinsipp at man i en slik alvorlig situasjon setter naturens beste og de ville dyrenes velferd først, og sekundære hensyn knyttet til menneskelige interesser bør ikke påvirke strategien.

NOAH mener at håndteringen av en alvorlig situasjon hvor en ansvarsart står i fare, må bygge på grunnleggende prinsipper om ivaretagelse av naturen og de ville dyrene først og fremst. Håndteringen må ha et langsiktig perspektiv: Tiltakene må ikke baseres på stadig menneskelig innblanding i naturen og et økosystem som ikke er bærekraftig. Strategien må isteden sikte mot et mer naturlig, selvoppholdende økosystem som på lang sikt ivaretar både villreinen og alle arter som naturlig hører hjemme i et økosystem sammen med reinen.

NOAH er svært bekymret for at man i dagens situasjon allerede har et manipulert og dermed mer sårbart økosystem rundt reinen. Forskning gjort i USA peker på at tilstedeværelse av rovdyr som ulv kan være svært nyttig for å begrense spredning av CWD¹, men VKMs rapport (2021) stadfester:

---

¹ <https://www.nytimes.com/2020/11/12/science/wolves-chronic-wasting-disease.html>

«Store rovdyr er i praksis utryddet fra Hardangervidda, også fra nasjonalparken. Villreinstammen reguleres i dag gjennom jakt. Som økosystem er derfor Hardangervidda svært endret, og dyrenes helsetilstand (kondisjon, parasittbelastning og forekomst av sykdommer) kan sees i lys av den kunstige livssituasjonen som villreinen her har.»² En kunstig livssituasjon har oppstått gjennom gjennomgripende manipulering av økosystemet, på tross av at nasjonalparken ble opprettet nettopp med bakgrunn i beskyttelse av reinen. Reinen, i likhet med alle andre ville dyr, kan imidlertid ikke effektivt beskyttes uten at hele det økologiske systemet rundt den beskyttes. NOAH mener denne erkjennelsen må ligge til grunn for de strategiene som nå velges. Selv om det i denne situasjonen er reinen som er fokus, vil NOAH bemerke at hele fjelløkologien med arter som fjellrev, rype og andre fuglearter – og selvsagt rovdyrene i seg selv – også lider under den kunstige situasjon som er skapt. Denne situasjonen kan ikke vedvare. Strategier mot CWD må innrettes mot å bygge opp et naturlig økosystem som ivaretar alle naturlig tilhørende arter som har utviklet seg sammen med reinen, og minske all menneskelig påvirkning og redusere den kunstige livssituasjonen reinene befinner seg i.

Andre tiltak

NOAH etterlyser bærekraftige tiltak mot skrantesyke som samtidig ivaretar dyrevelferden. Som det vises til i VKMs rapport 2018:6

«Factors that can contribute to spread of CWD – an update on the situation in Nordfjella, Norway», kan det være mange ulike kilder som bærer med seg nok prionsmitte til å gi infeksjon hos mottakelige dyr.³ VKM vurderer hjort og sau som oppholder seg i Sone 1 som de to viktigste aktivitetene med henblikk på mulig spredning av prionsmitte.

Som det vises til i VKMs rapport:

«Studier som er gjort på gnagere (Kruger et al., 2009; Maluquer de Motes et al., 2008), prærieulv (Nichols, Fischer, Spraker, Kong, & VerCauteren, 2015) og kråker (VerCauteren, Pilon, Nash, Phillips, & Fischer, 2012) har vist at prionsmitte kan passere gjennom fordøyelsen og fortsatt ha evne til å smitte nye dyr. I tillegg viste et laboratorie-eksperiment at smitteevnen ikke forsvant etter vomfordøyelse (Samuel E. Saunders, Bartelt-Hunt, & Bartz, 2012). Dette kunnskapsgrunnlaget peker i retning av at dyr som utsettes for prionsmitte, sannsynligvis kan bære med seg smitten, bundet til jord eller støv i pelsen eller på føttene, i mage-/tarminnholdet eller på overflaten av plast eller metall i øremerket, klaver eller bjeller, og at prionsmitte som frigis fra overflaten av dyret, avføring eller menneskeskapte ting de bærer med seg, kan være smittfarlige for mottakelige dyr.»⁴ NOAH oppfordrer dermed til å ikke undervurdere effekten beitende tamdyr har på smittespredningen, da disse muligens kan fungere som vektorer for prionene. Videre bør man også ut ifra et føre-var-prinsipp, unngå at ulike dyrearter kommer i kontakt med CWD-prioner da man har begrenset kunnskap om ulike arters mottakelighet for infeksjonen og hvilken effekt dette eventuelt kan ha på utbredelse av sykdommen.

---

² VKM, rapport "Handlingsrommet etter påvisning av skrantesyke" (2021)
[https://vkm.no/download/18.6865da2d1772f79c04350359/1611744363527/Handlingsrommet%20etter%20p%C3%A5visning%20av%20skrantesyke%20\(Chronic%20Wasting%20Disease,%20CWD\)%20p%C3%A5%20Hardangervidda.pdf](https://vkm.no/download/18.6865da2d1772f79c04350359/1611744363527/Handlingsrommet%20etter%20p%C3%A5visning%20av%20skrantesyke%20(Chronic%20Wasting%20Disease,%20CWD)%20p%C3%A5%20Hardangervidda.pdf)

³ VKM, Rapport 2018:6, «Factors that can contribute to spread of CWD – an update on the situation in Nordfjella, Norway», <https://vkm.no/download/18.696229a71677d983532c0c11/1547126741061/CWD%20factors%20for%20spread%202018.pdf>

⁴ VKM, Norsk oversettelse av kap. 4 og 5 fra rapport 2018:6,
<https://vkm.no/download/18.243bdc2116ab6b6242bdec/1557902728461/Skrantesyke%20oversatte%20kapitler.pdf>

Tiltak som hindrer menneskelig ferdsel både vinter og sommer vil bidra til mindre forstyrrelse av villreinstammen og kan gi økt arealbruk og mindre dyretetthet, noe som er ønskelig for å senke smittepresset. Rapporten fra VKM (2021)⁵, og litteraturen den er bygget på, gir også en sterk indikasjon om at stress fra menneskelig aktivitet er en betydelig risikofaktor for dårligere generell helse hos reinen: «Overvåkingsdata og forskning viser at villreinbestanden på Hardangervidda er i dårlig forfatning. Dyra har vesentlig dårligere kondisjon enn andre villreinbestander, og bestanden har vært preget av høy forekomst av sykdommen fotråte og høy parasittbelastning. Bevegelsesmønsteret viser at villreinen bare bruker en liten del av det som i utgangspunktet er tilgjengelig areal. Særlig om sommeren er den reelle bestandstettheten høy. Dette settes i sammenheng med landskapsinngrep og menneskelig aktivitet som skremmer villreinen.» NOAH mener det mest essensielle tiltaket må være å fjerne mest mulig av menneskelig påvirkning, og sørge for at reinsdyrene kan bevege seg på en mer naturlig måte. En samlet dårligere helsetilstand og økt stress kan bare motvirkes ved at stressbelastningene fra menneskelig aktivitet fjernes. Dette bør være den primære strategien for bedre forhold for villreinen. Selv om man kan ha bekymring om spredning av smitte ved økt arealbruk, er det ikke noe annet valg enn å legge til rette for et mer naturlig miljø og større arealer uten forstyrrelse. Det er ingen bærekraftig strategi å stenge reinen inne for å «hindre smitte» når det er nettopp utilstrekkelige områder som kan ligge bak den dårligere helsestatusen og følsomheten for nye sykdommer. Å sette i gang tiltak for å utvide områdene reinen kan benytte er trolig komplisert, men bør være av høy prioritet.

Punktkilder for smitte, slik som saltesteiner, vurderes av VKM som svært viktige for spredningen av skrantesjuka. Forbud mot å sette opp slike plasser vil gi betydelig reduksjon av sannsynligheten for spredning.

NOAHs forslag til tiltak for å bedre tilstanden for villreinbestanden er som følger:

- Ivaretagelse av hele villreinens økosystem, inkludert andre naturlig tilhørende arter.
- Begrense menneskelig ferdsel og aktivitet i villreinens områder, for å hindre stress hos dyrene og øke reinens arealbruk. Dette inkluderer:
  - Begrensning av tamme beitedyr
  - Begrensning av jakt
  - Begrense utbygging av veier, hytter osv. i villreinområdene

Med vennlig hilsen

NOAH – for dyrs rettigheter v/

Maria Lien
Veterinær

Siri Martinsen
Leder og veterinær

---

⁵ VKM, rapport "Handlingsrommet etter påvisning av skrantesyke" (2021)
[https://vkm.no/download/18.6865da2d1772f79c04350359/1611744363527/Handlingsrommet%20etter%20p%C3%A5visning%20av%20skrantesyke%20\(Chronic%20Wasting%20Disease,%20CWD\)%20p%C3%A5%20Hardangervidda.pdf](https://vkm.no/download/18.6865da2d1772f79c04350359/1611744363527/Handlingsrommet%20etter%20p%C3%A5visning%20av%20skrantesyke%20(Chronic%20Wasting%20Disease,%20CWD)%20p%C3%A5%20Hardangervidda.pdf)